

АНАЛІЗ ВИСТУПІВ ПРОВІДНИХ КЛУБІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КУБКОВИХ ТУРНІРАХ З ВОЛЕЙБОЛУ – ЛІГА ЧЕМПІОНІВ

Соловей Олександр, Мицак Ірина

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Анотації:

Стаття присвячена аналізу та оцінці виступу провідних волейбольних клубів на європейських форумах – кубках європейських чемпіонів і Лізі чемпіонів. Представлені результати

The article is devoted to analysis and evaluation of the performances of the leading volleyball clubs in European forums – the European Cup and the Champions League. Presents the results and rankings

Стаття посвящена аналізу и оценке выступления ведущих волейбольных клубов на европейских форумах – кубках европейских чемпионов и Лиге чемпионов. Представлены результаты и рейтинг

II. Науковий напрям

і рейтинг провідних команд, які свідчать про співвідношення сил різних шкіл волейболу на Європейській арені. Відзначено, що на ранньому етапі проведення розіграшу кубкового турніру домінували волейбольні клуби Румунії. По мірі розвитку волейболу і зміни його правил відбувалася зміна лідерів. Фаворитами на кінець минулого століття були клуби Італії. На сьогодні російські волейбольні клуби мають перевагу над своїми опонентами. Визначено тенденції розвитку волейболу нового покоління.

Ключові слова:

європейський турнір, провідні клуби, призери змагань, лідери волейболу.

of the leading teams, which indicate the balance of forces of different schools of volleyball in Europe. Noted that in the early stage of carrying out of draw of the Cup of the tournament was dominated by volleyball clubs of Romania. With the development of volleyball and its rules change was a change of leaders. The favorites at the end of the last century there were clubs of Italy. Today Russian volleyball clubs have an advantage over their opponents. Tendencies of the development of volleyball of new generation.

European tournament, leading clubs, winners of the competition, the leaders of volleyball.

ведущих команд, которые свидетельствуют о соотношении сил различных школ волейбола на Европейской арене. Отмечено, что на раннем этапе проведения розыгрыша кубкового турнира доминировали волейбольные клубы Румынии. По мере развития волейбола и изменения его правил происходила смена лидеров. Фаворитами на конец прошлого века были клубы Италии. На сегодня российские волейбольные клубы имеют преимущество над своими оппонентами. Определены тенденции развития волейбола нового поколения.

европейский турнир, ведущие клубы, призеры соревнований, лидеры волейбола.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз спеціальної літератури свідчить про значущість проблем модифікації сучасного спорту (С. І. Гуськов, В. М. Платонов, 2000), і насамперед особливостей розвитку й реорганізації структури спорту вищих досягнень в умовах сьогодення (И. И. Переверзин, Ф. П. Суслов, 2002; І. С. Павлюк, 2007).

Змагання з волейболу не є одноразовим заходом, вони проводяться постійно і посідають важливе місце у спортивному житті.

У волейболі за останні роки сталися значні зміни, які пов'язані як з природним процесом розвитку гри, так і з істотними змінами в її правилах. Усе це наклало відбиток на змагання і на тренувальну діяльність провідних волейболістів і ведучі команди Європи (Ю. Д. Желєзняк, Г. Я. Шипулін, О. Е. Сердюков, 2004).

Тільки на основі глибокого аналізу діяльності змагання, виявлення основних тенденцій в розвитку сучасного волейболу можлива побудова ефективної підготовки висококваліфікованих волейболістів і конкурентоздатної команди на змаганнях різного рангу.

В даний час збільшилася кількість команд високого класу, які конкурентні у розподілі призових місць на провідних волейбольних форумах. При розіграші кубків Європи йде зміна фаворитів. Про це свідчить розподіл місць у підсумкових турнірних таблицях. Аналіз показників техніко-тактичних дій (ТТД) в змагальному процесі з достатнім ступенем надійності дозволяють визначити ряд тенденцій розвитку волейболу і на цій основі, побудувати моделі техніко-тактичних показників для волейболістів клубних і збірних команд України з урахуванням амплуа, які передбачають усунення відставань від провідних команд європейського континенту.

Тому змагальна діяльність волейболістів, яким часто доводиться вирішувати долю матчу і результат команди, положення команд в рейтингу, представляє особливий інтерес.

Мета роботи – здійснити аналіз виступів провідних команд у кубках Європи (ліга чемпіонів) для виявлення тенденцій розвитку волейболу.

Методи дослідження – аналіз науково-методичної літератури, технічних протоколів у мережі Інтернет; метод аналізу, синтезу та порівняння; хронологічний метод.

Результати дослідження та їх обговорення. Одним з найбільш масштабних заходів, спрямованих на визначення переможця, популяризацію волейболу та масового спорту, є щорічне проведення європейських кубкових турнірів.

II. Науковий напрям

Ліга чемпіонів – найбільше змагання волейбольних клубів Європи і проводиться під егідою Європейської конфедерації волейболу (CEV, ЄКВ).

Ідея про проведення змагань на Кубок європейських чемпіонів (таку назву турнір носив до 2000 року) належала федерації волейболу Румунії, яка в 1958 році звернулася з цією ініціативою в FIVB. У 1960 році відбувся перший розіграш почесного трофея серед чоловічих команд. Першим володарем почесного трофею стали волейболісти радянського клубу ЦСКА (Москва), які у першому фінальному матчі вдома перемогли румунський «Рapid» (Бухарест) 3:0, а в повторному, в Бухаресті, поступилися 1:3 і за підсумками двох матчів стали переможцями кубку європейських чемпіонів.

Спочатку на всіх етапах турніру діяла система ігор з вибуванням, на кожній стадії переможець визначався за результатами двох матчів, з 1972 року – декількох етапів, що проводяться за кубковою системою, фінальна стадія являла собою однокруговий турнір чотирьох команд. Згодом з'явився груповий етап, плей-офф і вирішальна стадія турніру - «Фінал чотирьох». Формат проведення змагань турніру змінювався, як і змінювалася кількість команд-учасниць на різних стадіях, електронна система стеження за польотом м'яча, «золотий сет». Всі ці фактори впливали на підготовку команд, вибір тактики ведення боротьби від кваліфікації до фінальної стадії змагань найпрестижнішого турніру – кубку європейських чемпіонів з волейболу.

З 1960 року по 2016 рік проведено розіграш 57 Кубків європейських чемпіонів і Ліги чемпіонів, в яких на різних стадіях розіграшу приймали участь клуби представників 55 національних федерацій.

У фіналах престижного трофея Європи приймали участь 45 клубів із 16 національних федерацій і тільки 24 клуби із 10 країн святкували перемоги, а 20 клубів із 13 європейських країн були переможені у фіналах.

У чоловічих турнірах історично домінували клуби Радянського Союзу – 15 перемог у 18 фіналах, а саме волейболісти ЦСКА (Москва) – 13 перемог і 3 програні фінали та 2 перемоги одержали казахські волейболісти клубу «Буревісник» (Алма-Ата), до яких з сезону 1983/84 років «приєдналися» італійські клуби (18 перемог: «Модена» – 4 перемоги, «Сіслей» – 4, «Равенна» – 3, «Трентіно» – 3, «Парма» – 2, «Торіно» і «Лубе» – по одній перемозі, а також 14 програних фіналів).

Конкуренцію радянським та італійським клубам складали і складають клуби Румунії (6 перемог у 14 фінали), Росії (8 перемог у 11 фіналах), Чехословаччини (4 перемоги у 7 фіналах), Франції (2 перемоги у 5 фіналах). По одному Кубку чемпіонів здобули клуби НДР (2 фінали), Болгарії (3 фінали), Польщі (4 фінали) та Німеччини (3 фінали). Ще клуби 6 європейських країн грали у фіналах Кубку чемпіонів, це Греція (5 фіналів), Югославії (3), по два фінали програли своїм опонентам клуби Бельгії і Голландії, по одному – клуби Іспанії та Турції.

Цікаво зауважити, що в житті волейбольних клубів СРСР, Італії, Росії та Румунії є те, що більшість фіналів престижного турніру вони розігрували між клубами цих країн або між клубами однієї країни.

Італійські волейбольні клуби в фіналах здобули 18 перемог, 3 фінали були чисто італійські («Равенна» – «Парма» 1992/93 – 1993/94 рр. та «Сіслей» – «Равенна» 1994/95 р.). Аналіз фінальних матчів між клубами Італії та клубів інших країн свідчить, що у 6 фіналах клуби Італії поступилися ЦСКА (СРСР), 6 фіналів розіграно між італійськими та російськими клубами (2 перемоги у клубів Італії та 4 – Росії). Три перемоги одержали італійські волейбольні клуби у боротьбі за кубок чемпіонів з волейболістами Греції (3 фінали), а також по два фінали, із двох, сильнішими були за клуби Югославії, Німеччини та Бельгії.

Волейболісти клубів Радянського Союзу в 15 фіналах були сильнішими за своїх опонентів. Із 18 фіналів, в яких приймали участь клуби Радянського Союзу, у 7 фіналах ЦСКА

(Москва) зустрічався з румунськими клубами. ЦСКА з «Рапідом» розділили перемоги порівну і два рази був сильнішим за «Динамо» (Бухарест) у трьох фіналах. По одній перемозі ЦСКА одержав над клубами Польщі (1972/73 р.), НДР (1974/75 р.) і Франції (1982/83 р.). «Буревісник» (Алма-Ата) у двох фіналах здолав опір чехословацького клубу «Зетор Збройовка» (1969/1971 рр.).

Два фінали (1965/66 і 1966/67 роки) розігрували між собою клуби Румунії, («Динамо» із «Рапідом»), а також поступилися у двох фіналах волейболістам Чехословаччини («Спартак» – «Динамо» 1967/68 р. та «Червена Гвезда» – «Стяуа» 1978/79 р.).

Аналогічні здобутки мають волейбольні клуби Росії: один фінал був чисто російських клубів («Локомотив-Білогір» Белгород – «Іскра» Одинцов 2003/04 р.) і в двох фіналах вони були сильнішими за волейболістів Польщі (2011/12, 2014/15 рр.) і один – Туреччини (2013/14 р.).

Радянський клуб ЦСКА (Москви) є беззаперечним лідером в європейському волейболі по здобуттю Кубків чемпіонів. Розпочинаючи з сезону 1960 року волейболісти ЦСКА завоювали 13 Кубків чемпіонів, причому в сезонах 1972/75, 1981/83, 1985/89 років від 2-х до 4-х разів поспіль кубок залишався у радянських спортсменів. Ще в трьох фіналах волейболісти ЦСКА зазнавали поразки від своїх опонентів. Це був один з кращих клубів на європейському континенті 60-70 років.

Італійські клуби «Модена» і «Сіслей» приймали участь, відповідно в 7 і 5 фіналах, а також російський клуб «Динамо»–«Зеніт» (Казань), чинний володар ліги чемпіонів останніх 2-х сезонів – в 5 фіналах, вибороли по 4 кубки чемпіонів. По 3 кубки здобули волейболісти румунських клубів «Рапід» у 7 фіналах та «Динамо» (Бухарест) – у 6, італійські клуби «Равіна» і «Трентіна». – у 4, а також російські клуби «Локомотив» (Белгород), який має 100 % результат. Італійський волейбольний клуб «Парма» у 2 фіналах із 6 був сильнішим за своїх опонентів. Решта 13 клубів по одному разу відчували смак перемоги у фіналах кубку чемпіонів та Ліги чемпіонів.

Волейбольні клуби України різних років зустрічалися із волейбольними клубами 24 країн Європи. Вони, в різні роки і на різних стадіях, представляли собою бойову одиницю українського волейболу і мали неабиякі успіхи як в своїй країні, так і за кордоном

У сезоні 1994/95 р. «Локомотив» дебютував у кубку європейських чемпіонів – зазнавши дві поразки від іспанської «Гран-Канарії» в другому раунді турніру, команда не змогла вийти в 1/8 фіналу.

14 березня 2004 року в Інсбруку «Локомотив», до цього двічі підряд виходив в «Фінали чотирьох» Кубку топ-команд, з третьої спроби став володарем почесного трофея.

Успіх в Кубку топ-команд дозволив залізничникам в сезоні 2004/05 років взяти участь в Лізі чемпіонів. «Локомотив» не зміг вийти в плей-офф, зайнявши останнє місце в групі.

З сезону 1993/1994 років українські волейбольні клуби є постійними учасниками розіграшу престижних кубків Європейської конфедерації волейболу, де не раз здобували перемоги над клубами Італії, Іспанії, Швейцарії, Австрії, Португалії, Угорщини та інших країн.

На протязі всіх сезонів проведення незалежного чемпіонату України з волейболу, волейболісти клубу – чемпіону є однією з базових команд чоловічої національної збірної України, яка виступає у фіналах чемпіонатів світу та Європи.

Після кожного проведеного єврокубкового турніру багато фахівців намагалися визначити тенденції розвитку волейболу нового покоління, до яких слід віднести:

- в нападі команди використовують кілька тактичних схем за рахунок збільшення кількості перехресних переміщень і потужних нападаючих ударів;
- відбір гравців у команди проводиться не тільки з урахуванням ростових даних, але і з урахуванням швидкісно-силових якостей, ігрового мислення волейболістів;

II. Науковий напрям

– зросли вимоги до рівня фізичної і техніко-тактичної підготовленості (різноманітність передач, нападаючих ударів, блоків і їх результативність), універсалізація гравців (успішний виступ на різних ігрових позиціях).

Висновки. Можна стверджувати, що тенденції в розвитку сучасного волейболу, передбачені на межі двох тисячоліть, практично підтверджуються. І для того, щоб готувати кваліфікований резерв, необхідно не тільки творчо працювати тренерському штабу, але ще й з урахуванням тих напрямків, які показують чемпіонати Європи, світу та Олімпійські ігри, а також європейські турніри. Саме на них необхідно сконцентрувати увагу в плані покращення якості селекційної та тренерської роботи.

Результати змагань свідчать, що всі команди повністю пристосували свою гру до правил гри, які постійно удосконалюються і які сприяють її прискоренню. А це не може не викликати задоволення у вболівальників.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення та аналіз проблеми розвитку світового та вітчизняного волейболу на прикладі збірних команд.

Список використаних літературних джерел

1. Железняк Ю. Д. Тенденции развития классического волейбола на современном этапе / Ю. Д. Железняк, Г. Я. Шипулин, О. Э. Сердюков // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 4. – С. 30–33.
2. Профессиональный спорт : учеб. [для студентов высших учебных заведений физ. воспитания и спорта] / под общ. ред. С. И. Гуськова, В. Н. Платонова. – К. : Олимпийская литература, 2000. – 392 с.
3. Павлюк І. С. Проблеми і перспективи розвитку гандболу в Україні / І. С. Павлюк // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 2. – С. 56–60.
4. Переверзин И. И., Суслов Ф. П. О структуре современного спорта высших достижений и социально-правовом статусе спортсменов профессионалов / И. И. Переверзин, Ф. П. Суслов // Теория и практика физкультуры. – 2002. – № 5. – С. 57–61.